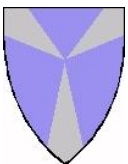

GJERDEVEILEDER

**Detaljert info - til gardbrukere og eiere av
landbrukseiendommer**

OPPDAL KOMMUNE

Plan og forvaltning

Landbruk

2025

Oppdal er en av landets største sauekommuner, med 17.000 vinterfôra sau og omtrent 40.000 sau på sommerbeite i skog og lier. I tillegg er det 2.500 storfe og 2.500 tamrein ute sommerstid. Det er ikke uten grunn at vi er en så stor beitekommune. Vi har mye beite som er godt og svært godt, på grunn av geologien her, med kalkrike bergarter, og på grunn av beiting gjennom tusenvis av år.

Husdyr på beite er utmarksbasert matproduksjon. Bare tre prosent av arealet i Norge er matjord, men det er store reserver å hente på beiting i utmark.

Beitedyra gjør en veldig god jobb med skjøtsel av kulturlandskapet, uten dem gror landskapet igjen.

Forskning har vist at et godt beitetrykk, slik vi har her i Oppdal, gir høyest biologisk mangfold for planter, dyr og insekter.

Et godt beitetrykk gir også økt karbonbinding i marka, gjennom vekst av planterøtter og mer mikroliv i jorda.

Beiterett

Beiteretten er en bruksrett til utmarka, en rett til å slippe beitedyr i utmarka. Bakgrunnen er at beiting skal kunne foregå over store sammenhengende utmarksområder.

Beiteretten er befestet gjennom sedvane, hevd og lover, og ble nedskrevet allerede i Magnus Lagabøtes landslov fra 1274.

Beiteretten følger landbrukseiendommen, det trenger ikke å stå i gamle papirer, den er ervervet gjennom «alders tids bruk».

I Oppdal har vi morkautgarden som går som en gyllen linje rundt hele kommunen, over dyrkajorda, på ca. 600-700 moh. Arealet mellom denne morkautgarden og bygdeallmenningsgrensa, eller på Lønset: sameie-grensa, er felles beite, utøvd med stilltiende beiterett i flere tusen år.

Det er felles beiterett uavhengig av grunneiendom i størsteparten av utmarka i Oppdal. Det vil si at det også er beiterett i de fleste hytteområdene, både på hyttetomtene og mellom dem. Dette må det tas hensyn til ved inngjerding. Mer om inngjerding av hytter, se side 3.

Gjerdeplikt

Landbrukseiendommer og en del andre eiendommer har plikt til gjerding mot utmark, dette prinsippet er gammelt og ble nedskrevet i Magnus Lagabøtes landslov.

Fra gammelt av er prinsippet at hver enkelt grunneier selv må beskytte sin eiendom mot annen manns husdyr. Etter 1860 ble husdyreier ansvarlig for å vokte sine dyr, samtidig ble prinsippet at en kan kreve at naboen skal ta sin halvpart av gjerdeholdet. I 1961 kom den gjerdelova vi har i dag, den

er ikke avgrenset til landbruket, men gjelder alle eiendommer. Gjerdelova skiller mellom rett og plikt til å holde gjerde. Gjerderett er beskrevet i paragraf 6, gjerdeplikt er beskrevet i paragraf 7-10.

Gjerdeplikt gjelder mot felles utmark. Her vil situasjonen ofte være den at hvis en eiendom slutter å gjerde, vil hele systemet med beiting i utmarksområdet rakne. Overholdelse av gjerdeplikta er et avgjørende spørsmål for de som er avhengig av utmarka.

Det å eie en eiendom innebærer forskjellige rettigheter, men mange glemmer at det også hører med forskjellige plikter. F.eks. hører det med veirett, og plikt til å delta i vedlikehold av veien. Slik er det også med gjerdeplikta. En slik gjerdeplikt er knyttet til eiendommen og blir ikke tatt vekk fordi om eieren legger ned drifta med husdyr eller flytter fra eiendommen.

Gjerdeplikta gjelder også hvis man har leid bort innmarksbeite eller dyrket mark som grenser mot naboeiendom eller mot utmark. Hvis den som leier har tatt på seg gjerdeplikta i den perioden han eller hun leier, vil det stå i leiekontrakten. I motsatt fall er det eieren som har plikt til å holde gjerdet. Gjerdeplikt kan også gjelde mot naboen der to naboer deler en grense. Alle som eier en landbrukseiendom, bør sette seg inn i hvor gjerdene går og hvor de har gjerdeplikt.

Inngjerding av hytter

I beskrivelse, bestemmelser og retningslinjer til kommuneplanens arealdel for Oppdal er det krav til maksimalt inngjerdet areal. I nye områder for fritidsbebyggelse kan sum av bebygd og inngjerdet areal maksimalt utgjøre 40 % av tomtearealet. Reguleringsplanen for hytteområdet kan ha strenge bestemmelser i forhold til inngjerding. Det kan også framgå av kjøpekontrakten hvordan beiteretten er håndtert, og likedan hva som er tillatt av inngjerding. Oppdal kommune fører tilsyn med inngjerding av hytter.

Hensikten er å sikre beitedyra tilgang til kvalitativt gode beiteområder, ettersom områder som er egnet til fritidsbebyggelse ofte ligger i gode beiteområder. Bestemmelsen gir hytteeier anledning til å gjerde inn inngangsparti og veranda, samtidig som det tas hensyn til at dyreeiere har beiterett i området.

Strømtråd er IKKE tillatt brukt ved fritidsboliger ettersom det krever daglig tilsyn. Det må alltid være strøm på elektrisk gjerde. Elektrisk gjerde uten strøm kan være dødsfeller for sau, det vil fungere omtrent som fiskegarn, se bilde fra en hytte i Oppdal i 2015.

Gjerde og tradisjon

Tradisjonelle gjerdemåter i Oppdal før nettinggjerdet kom, var stenutgard og remutgard. En remutgard består av staur med horisontale fjøler/bakskier, eller to staurer med bjørkestranger lagt mellom, eventuelt tettet med småtrær, kvist og einer. Skigard var vanlig i skogområder med god tilgang på gran, det var ikke vanlig å sette opp skigard i Oppdal.

Stenutgard med remutgard på toppen

Råk er åpne passasjer for ferdsel av dyr og folk fra gardene og opp til utmarka, fra gammelt av med steinutgard på begge sider. Gamle stiger, rekster og råk sikrer dyr og mennesker adkomst til utmarka og fjellet. Ved inngjerding er det viktig at slik adkomst ikke blir hindret. Dette sikres ved at råk blir tatt vare på, og at det settes opp grinder.

ANBEFALT GJERDEMÅTE

Et landbruksgjerde skal være minst 110 cm høgt og så tett at det stenger ute hest, naut og småfe i beitetida 1.mai – 15.oktober. Gjerdeholderen må også sørge for at det er lett å passere gjerdet for folk som ferdes etter stier og veger.

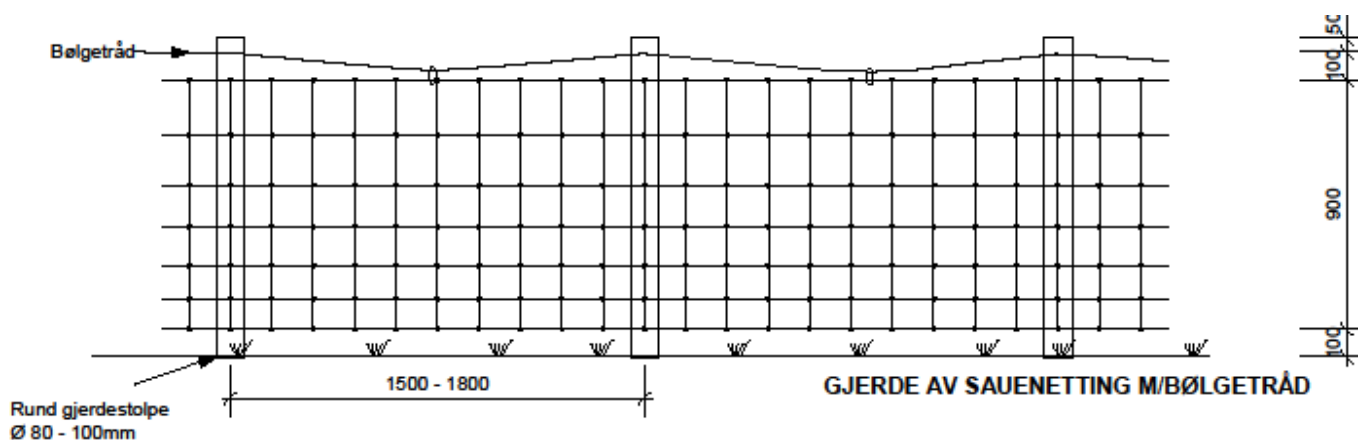
Nettinggjerde

Nettinggjerde er effektivt for både storfe og småfe. Et nettinggjerde med materialer av topp kvalitet som er riktig oppsatt og står på god grunn, kan stå i mange år forutsett jevnt tilsyn og vedlikehold. Nettinggjerde kan fort brytes ned av snøen dersom det ikke hektes ned hver høst.

Husk å snu nettingmaskene riktig vei ved oppsetting, små masker nederst, store masker øverst. Nederste tråd bør ikke være høyere enn noen cm over marka slik at det ikke er mulig for sau eller lam og stikke hodet under og sette det fast. Her er det viktig å være oppmerksom på ujevnheter og groper i bakken under gjerdet, disse må tettes.

Staurene skal stå så tett at nettingen holder seg stram, ca 1.5 – 1.8 m. mellom hver staur. En bør planlegge etter hvilke dyr en skal gjerde ute. Dersom det går storfe eller hest på beite bør overtråd brukes slik at dyra ikke bøyer seg over gjerdet for å få tak i godbitene på den andre sida, da brytes gjerdet fort ned. Bølgetråd (tykk ståltråd) er et alternativ, eller et høyere gjerde. Strømtråd på toppen av gjerdet fungerer bra for storfe, da helst ståltråd, men husk kravet om tilsyn. Eller slå på bord på toppen av gjerdet. For sau er det et større problem med hull i gjerdet eller hull under gjerdet. Etter 1. januar 2010 er det et absolutt forbud mot å sette på piggtråd i gjerder som styrer dyrs ferdsel.

Nettingen bør være at typen utmarksgjerde eller anna med tilsvarende styrke. Gjerdestolpene må være impregnert, og helst runde. Halvkløvinger har lett for å legge seg over mot den sida som er flat. Dimensjonen på stolpene bør være minimum 8 cm for å tåle belastninga fra snø og beitedyr. Det må i tillegg brukes avstivning/skråband av impregnert materiale i hjørner og ved grinder.

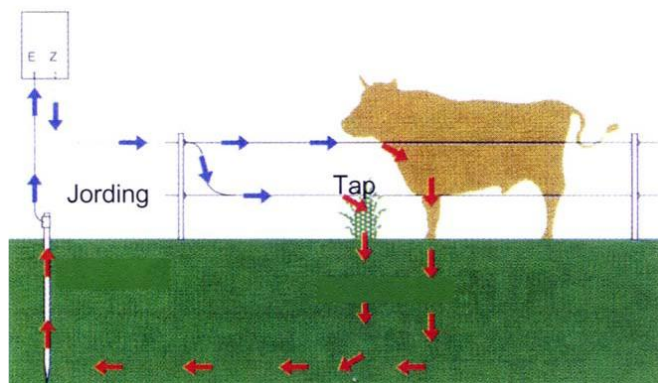
Elektrisk gjerde

Strømtråd er enkelt å ta opp og ned, særlig ved bruk av selvisolerende stolper i hardplast, glassfiber. Ved å sette opp impregnert trestaur med isolatorer er det nok å ta ned strømtråden til vinteren. Det bør brukes godt synlige polyesterband i områder der folk ferdes. 3-tråds-gjerde er nødvendig for å holde sau ute. Sett staurene tett slik at ikke trådene henger, og avstanden fra bakken til første tråd blir jevn. Anbefalt trådhøyde: 30cm + 60 cm + 90cm. Dersom det er problem med at lamma kryper under gjerdet kan en bruke 4 tråder og plassere den laveste tråden bare 10 cm over bakken. Denne tråden bør være koblet bare til jord, og ikke til strøm for å sikre at gjerdet virker.

Det må alltid være strøm på elektrisk gjerde. Elektrisk gjerde krever jevnlig tilsyn for å kontrollere at det er strøm på gjerdet til hver tid. Gras, kvister og lignende som er i kontakt med gjerdet slik at strømmen går til jord kan føre til at det blir svak strøm på gjerdet. Elektrisk gjerde krever en mer gjennomtenkt gjerdetrasé enn nettinggjerde for å sikre god strømføring. En bør velge så rette strekk som mulig, planere ved behov og rydde bred gjerdetrasé for kvist og strå, minimum 2 meter.

Elektrisk netting eller strømtråd er ikke tillatt å bruke uten strøm og daglig tilsyn, det er derfor ikke tillatt å bruke som gjerding rundt hytter. Strømtråd uten strøm fungerer omtrent som fiskegarn.

Gjerdeapparatet bør være tilkoblet det elektriske strømmettet, bruk av batteri og solcelle er mer usikkert og krever jevnere tilsyn. God jording er også avgjørende for strømspenninga på gjerdet.

Det bør brukes jordspyd av kobber eller galvanisert stål. Jordinga må plasseres minst 10 meter unna jordspyd fra sterkstrømmnett, ellers kan en risikere å få full elektrisk spenning ut på elektriskgjerdet ved jordfeil! For at dyret skal få

støt fra elektrisk gjerde må jordinga fungere og det må være lite tap fra strømtråden.

Med tanke på folk som ferdes i området, bør elektrisk gjerde ha skilt med advarsel om at gjerdetrådene er strømførende.

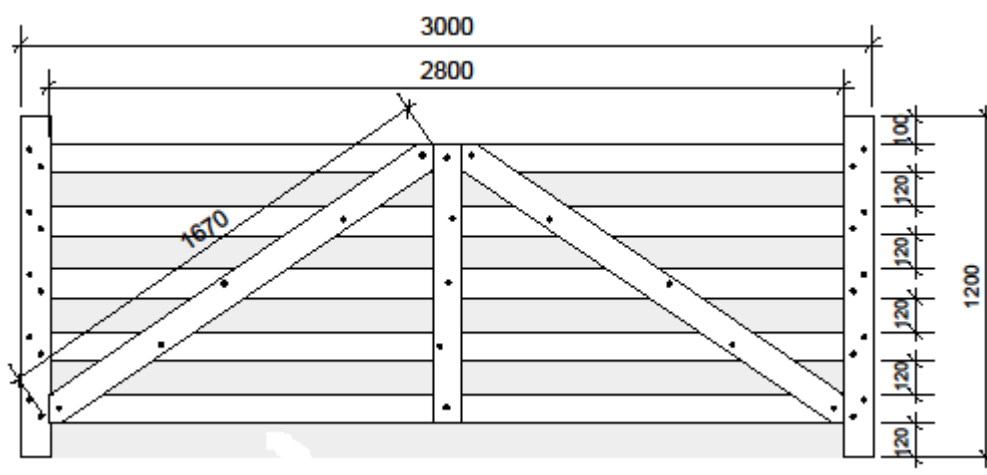
Gjerdetyper av treverk, som skigard, remutgard, stakittgjerde og lignende

Disse gjerdetypene kan fungere bra. Innbyrdes avstand mellom materialene bør være maks 10-12 cm, det samme gjelder avstanden fra bakken til nederste fjøl. Spesielt farlig er det hvis mellomrommene er store nok til at sau/lam får hodet inn, men ikke ut igjen.

Grinder

Også her bør avstanden mellom materialene være maks 10-12 cm. Alle trematerialene bør være impregnerte. Dersom grindene er laga av tre, er hengsla grinder å foretrekke, ettersom de er enklere å åpne og lukke. Det kan også være aktuelt med ei lita grind for å gå gjennom i eller ved siden av ei stor grind for passering med kjøretøy. Ved beiteområder kan det være lurt å utstyre grinda med skilt som minner folk om å lukke grinda, slik at beitedyr ikke kommer på avveie. Det er også mulig å utstyre grinder med sjøllukkende mekanismer som fjørssystem eller lignende for å sikre at de blir lukka.

Eksempel på 3 meter
bred grind
(www.nsg.no)

Gjerdeklyv og svinggrinder

er ofte et bedre alternativ enn vanlig grind. Den enkleste formen for gjerdeklyv er en stige på hver side av gjerdet med klatretrinn festet til to gjerdestolper. Stigene er bolta sammen i toppen, og forankra i bakken med påler. Stolpene på sida er høyere enn gjerdet slik at det er noe å holde seg i, og plataet på toppen gjør det enkelt å snu seg før man klatrer ned igjen på andre sida av gjerdet.

Ei svinggrind eller sluse er et alternativ for kryssing av gjerdet på bakkeplan. Her lager man ei V-forma trakt på den ene sida av kryssningspunktet og ei svinggrind som slår mot ytterpunktene i åpninga på den andre sida.

Se tegninger og beskrivelser: www.nsg.no.

Vedlikehold

Den som har satt opp gjerdet, har plikt til å holde det vedlike, så det ikke blir til nedfalls og dermed farlig for husdyr. Et nettinggjerde som ligger halvveis nede kan være en felle der dyra setter seg fast. Det samme gjelder et strømgjerde uten strøm.

Alle gjerder må gås over og repareres før beiteslipp om våren. Tidspunkt for beiteslipp varierer både mellom steder i Oppdal og mellom år. Når det er grønt og graset er 5 cm høgt kan en regne med at det er småfe på beite i Oppdal. Har du gjerde som grenser mot innmark bør gjerdene være ferdige vedlikeholdt senest 15. mai, mot utmark bør vedlikeholdet være ferdig senest 1. juni.

GJELDENE REGELVERK SOM HANDLER OM GJERDING:

Lov om grannegjerde / Gjerdelova

- regulerer retten til å ha, samt plikten til å sette opp og vedlikeholde, gjerder mellom naboeiendommer, og hvordan gjerdet skal være utformet. Viktige punkt fra lov om grannegjerde:

- *Gjerdet må ikke være farlig for folk eller husdyr.*
- *Gjerdet skal være slik at det ikke er til unødvendig eller urimelig ulempe eller sjenanse for naboeiendommen.*
- *Hytteieier kan aldri kreve at utmarkseier setter opp gjerde mot hyttetomten uten at dette er avtalt.*

Lov om dyrevelferd / Dyrevelferdslova

- *§ 3 - Generelt om behandling av dyr:*

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

- *§ 15 - Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger*

Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger skal utføres eller oppføres og holdes ved like slik at dyr ikke utsettes for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal ikke brukes piggtråd i gjerde for å regulere dyrs ferdsel.

Den som er ansvarlig for bygningen, gjerdet og innretningen, skal føre nødvendig tilsyn med disse og gjennomføre nødvendige tiltak for å kunne oppdage, forebygge og avhjelpe fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bygninger, gjerder o.l., herunder om forbud mot og fjerning av slike, samt om unntak fra forbudet mot å bruke piggtråd i gjerde.

Lov om planlegging og byggesaksbehandling

§ 1-6 - Ethvert tiltak skal være i tråd med arealformål og bestemmelser tilknyttet eiendommen. Det er den enkelte eiers ansvar å påse at reglene følges.

BÅNDTVANGSBESTEMMELSER I

OPPDAL

1. APRIL – 31. OKTOBER

Unntak: Hund brukt under lovlig jakt og hund brukt under gjeting.

Det er båndtvang hele året i boligområder, handleområder, ved idrettsanlegg og ved Rauøra og Kullsjøen friluftsområde.

Det er båndtvang i og ved preparerte skiløyper i hele vintersesongen.

Les mer på www.lovdato.no

Har du spørsmål?

Kontakt Oppdal kommune tlf.: 72 40 10 00

e-post: post@oppdal.kommune.no

Sist revidert februar 2025